

บทที่ 5

สรุป ปัญหาอุตสาหกรรมปลาป่นและข้อเสนอนแนะ

อุตสาหกรรมปลาป่นในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมอื่น ๆ มากมาย อีกทั้งเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศมีหลายร้อยล้านบาทในแต่ละปี เพราะประเทศไทยได้ส่งปลาป่นออกต่างประเทศอย่างจริงจังมาเป็นเวลากว่า 10 ปี และในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นผู้ส่งออกปลาป่นที่มีความสำคัญในตลาดปลาป่นของโลกประเทศหนึ่งด้วย

อุตสาหกรรมปลาป่นเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตจากการประมงคือ ปลาเบ็ด ซึ่งในการออกทำประมงแต่ละครั้งมักจะโคปลาเบ็ดเป็นผลพลอยได้ถึงร้อยละ 40 - 60 ของปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งหมด เกษปปลาเหล่านี้เกือบไม่มีประโยชน์ต่อชาวประมงเลย เนื่องจากเป็นปลาขนาดเล็ก ไม่เหมาะกับการบริโภคของคน จึงถูกนำไปใช้เลี้ยงเป็ด ไก่ แต่ปริมาณความต้องการปลาเบ็ดเพื่อใช้เลี้ยงเป็ด ไก่ น้อยกว่าปริมาณปลาเบ็ดที่จับได้ จึงทำให้ปลาเบ็ดส่วนหนึ่งเสีย ทิ้งทิ้งไปโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ในขณะเดียวกันไทยก็ต้องนำเข้าอาหารสัตว์จากต่างประเทศเพื่อใช้ในการเลี้ยงเป็ด ไก่ และสุกร เป็นจำนวนมาก การนำปลาเบ็ดมาแปรรูปเป็นปลาป่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฏจักรที่ไขประมงอาหารสัตว์ จึงก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก

การจะพัฒนาอุตสาหกรรมปลาป่นต้องเริ่มจากการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการประมงก็ย่อมทำให้ปริมาณสัตว์น้ำหมดลงได้ ถ้าไม่มีการสงวนพันธุ์สัตว์น้ำหรือห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่แล้ว ก็ย่อมไม่มีการออกเงยมาทดแทนได้ ถึงแม้ว่าสัตว์น้ำจะมีอยู่มากมาย แต่ถ้ามองถึงระยะอันยาวนานของอุตสาหกรรมนี้ที่จะต้องคงอยู่ ย่อมเปรียบเทียบกับกันไม่ได้ ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้หากไม่มีการเตรียมตัวทางในอนาคต การแก้ปัญหาอยู่ที่การวางแผนงานให้สัมพันธ์กันโดยตลอด ทั้งแต่การผลิตสินค้า

สำเร็จรูป การผลิตสินค้าตัวนำไปจนถึงการตลาด แต่การวางแผนหรือโครงการดังกล่าว จะต้องมีข้อมูลและความรู้ที่สมบูรณ์พอสมควร และต้องการความสนับสนุนและความร่วมมือ อย่างมั่นคงทั้งส่วนรัฐบาลและเอกชน

ธนาคารของอุตสาหกรรม รมปลาป่นขึ้นอยู่กับทั้งตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ เนื่องจากผลผลิตเพียงพอใช้ในประเทศ จึงต้องส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศประมาณร้อยละ 40 และตลาดส่วนใหญ่คือกลุ่มประเทศในแถบอาเซียน การจะสามารถขยายตลาดต่างประเทศ ให้กว้างขวางได้ ก็ต่อเมื่อมีการควบคุมคุณภาพปลาป่นให้ได้มาตรฐานสากลและสามารถหาวัตถุดิบ ป้อนโรงงานได้เพียงพอ ทุกวันนี้อุตสาหกรรมประมงได้เจริญขึ้นมาก จะเห็นได้จากมีการริเริ่มก่อสร้างเรือประมงขนาดใหญ่ การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการทำประมง การรวมทุนกับต่างชาติ ในการทำประมง เป็นต้น ทำให้สามารถหาวัตถุดิบมาป้อนโรงงานปลาป่นได้มากขึ้น

มาตรการใด ๆ ที่เป็นการส่งเสริมการขยายตัวของอุตสาหกรรมประมง ย่อมจะส่งผล โดยตรงแก่อุตสาหกรรมปลาป่นและส่งผลทางอ้อมแก่อุตสาหกรรมน้ำแข็ง หอย เย็น และแม่แก่อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ด้วย

ทั้งนี้ผู้วิจัยใคร่ขอสรุปปัญหาสำคัญและขอเสนอแนะปัญหาอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางแก้ไข สำหรับผู้ประกอบธุรกิจนี้ และขอเสนอแนะสำหรับรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งสถาบัน เอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการแก้ไขต่อไป

สรุปปัญหาอุตสาหกรรมปลาป่น

อุตสาหกรรมปลาป่นเป็นอุตสาหกรรมที่มีปัญหามากมาย และเป็นปัญหาต่อเนื่อง ซึ่ง ไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปในระยะเวลานี้ ๆ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โรงงานผู้ผลิตปลาป่น เจ้าหน้าที่ของโรงงานปลาป่น สมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทย และจากข้อมูลที่ รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ก็สามารถสรุปปัญหาของอุตสาหกรรมปลาป่นทั้งด้านการผลิต การตลาด และด้านอื่น ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. ปัญหาด้านการผลิต

1.1 ปัญหาวัตถุดิบ

(๑) วัตถุดิบซากแคว้น วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตปลาป่นส่วนใหญ่ คือ

ปลาเบ็ด และปลาหลังเขียว มีปริมาณไม่เพียงพอโรงงานปลาแห้งซึ่งมีปริมาณมาก ถึงแม้ว่าจะมีการวิวัฒนาการ โดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการทำประมงแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากความสมบูรณ์ของสัตว์น้ำทะเลลดลง ทำให้โรงงานปลาแห้งต้องแย่งกันซื้อวัตถุดิบ เพราะในระยะเวลา 12 เดือน มีเพียง 5 เดือนเท่านั้นที่มีวัตถุดิบมาก ที่เหลือจะเป็นหนามรูดซึ่งชาวประมงไม่สามารถทำการประมงได้ จึงไม่มีวัตถุดิบป้อนโรงงาน และเป็นผลให้โรงงานต้องพลอยหยุดกิจการไปด้วย

สาเหตุการขาดแคลนวัตถุดิบอีกประการหนึ่งคือ จำนวนโรงงานปลาแห้งมีมากเกินไป ความต้องการ ปัจจุบันมีโรงงานปลาแห้งรวม 94 โรงงาน เนื่องจากรัฐบาลอนุญาตให้ตั้งโรงงานปลาแห้งได้โดยไม่ได้ศึกษาสภาพท้องที่แต่ละแห่งซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ในบางท้องที่ปรากฏน้ำเค็มขึ้นเป็นสันดอน เรือประมงในท้องถิ่นเข้าออกไม่สะดวก เมื่อชาวประมงได้ปลาแล้วก็นำไปจำหน่ายที่อื่น ทำให้โรงงานในท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องขนส่งวัตถุดิบมาจากแหล่งอื่น ก่อให้เกิดปัญหาวัตถุดิบขาดแคลน มีราคาสูง และยังมีปัญหาคุณภาพของปลา

(2) โรงงานส่วนใหญ่ไม่สามารถผลิตเพิ่มกำลังได้ เนื่องจากขาดแคลนวัตถุดิบ จากการสำรวจโรงงานปลาแห้งในปี 2525 ของกระทรวงอุตสาหกรรมพบว่าประมาณร้อยละ 80 ของโรงงานปลาแห้งทั้งหมดสามารถผลิตได้จริงเพียงประมาณร้อยละ 30 ของกำลังผลิตเท่านั้น จึงทำให้โรงงานส่วนใหญ่ไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้

(3) ผลต่อเนื่องจากการขาดแคลนวัตถุดิบ รัฐบาลจึงมีคำสั่งห้ามการเพิ่มหรือขยายกำลังผลิตของโรงงานปลาแห้ง ซึ่งก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีในแง่ที่จะช่วยรักษาทรัพยากรสัตว์น้ำให้คงอยู่ต่อไป เนื่องจากมีผู้กล่าวว่าโรงงานปลาแห้งส่งเสริมการทำลายพันธุ์ปลาแก่จะเกิดผลเสียแก่โรงงานปลาแห้งขนาดเล็ก กล่าวคือ กรณีที่โรงงานมีเครื่องจักรเพียงเครื่องเดียว และเครื่องจักรเกิดชำรุดไม่สามารถทำงานได้ วัตถุดิบที่เตรียมไว้เพื่อทำการผลิตก็จะเกิดการเน่าเหม็น ไม่สามารถทำการผลิตได้ เป็นการเพิ่มต้นทุนให้แก่โรงงานปลาแห้งอีกประการหนึ่ง

(4) ความไม่แน่นอนของราคาวัตถุดิบ เนื่องจากชาวประมงไม่สามารถออกทำประมงได้ตลอดทั้งปี ทำให้ปริมาณปลาที่จับได้ไม่สม่ำเสมอ ราคาปลาเบ็ดจึงเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวไปตามปริมาณปลาที่จับได้ ทำให้ต้นทุนการผลิตปลาแห้งของโรงงานเคลื่อนไหวขึ้นลง

ตามราคาปลาเบ็ด เนื่องจากต้นทุนวัตถุดิบคิดเป็นร้อยละ 80 ของต้นทุนการผลิตปลาเบ็ดทั้งหมด แต่ในบางครั้งราคาปลาเบ็ดมีได้เพิ่มสูงขึ้นในราคาที่เหมาะสม

(5) คุณภาพวัตถุดิบ จากที่กล่าวมาแล้วว่า ปลาเบ็ดเป็นผลพลอยได้จากการทำประมง ชาวประมงจึงมีได้ให้ความสนใจรักษาคุณภาพให้ดีกว่าที่ควร บางครั้งก็ปล่อยให้เน่าเหม็นโดยใส่ น้ำแข็งไม่เพียงพอจนที่จะถึงโรงงาน นอกจากนี้ปลาเบ็ดที่ไซ้ผลิตปลาเบ็ดส่วนใหญ่เป็นปลาหน้าดิน ซึ่งมักจะมีสิ่งขับปลอยปน เช่น กิน ทวาย เศษหอย เศษปู เป็นต้น ชาวประมงมีได้สนใจคัดเลือกหรือทำความสะอาด ทำให้คุณภาพปลาเบ็ดที่ผลิตได้ต่ำกว่ามาตรฐาน คือมีโปรตีนน้อยกว่าร้อยละ 60 ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในการจะขยายตลาดต่างประเทศ เพราะไม่สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ได้ในด้านการคุณภาพ นอกจากนี้บางโรงงานมีการใช้หัวปลา ก้างปลา บดผสมลงไปขาย ทำให้ระดมโปรตีนยิ่งต่ำลงไปอีก

1.2 ปัญหาเรื่องมาตรฐานการผลิตปลาเบ็ด

เนื่องจากโรงงานปลาเบ็ดมีเงินทุนน้อยอยู่แล้ว การลงทุนเกี่ยวกับสถานที่อาคารโรงงาน และเครื่องจักรในการผลิตก็ของประหยัด โดยเฉพาะการใช้เครื่องจักร โรงงานปลาเบ็ดส่วนมากมีแค่ส่วนสำคัญที่พอให้วัตถุดิบที่ป้อนเข้าไปออกมาในรูปแบบปลาเบ็ดเท่านั้น ส่วนเครื่องจักรต่าง ๆ ซึ่งบางส่วนมีความจำเป็นมากก็ยังมีอยู่ ที่จำเป็นน้อยก็ถูกตัดออกไป ทำให้ขาดอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใหม่การทำงานก็เชื่อมกัน บางแห่งของกองปลาเบ็ดที่ผลิตได้ก็ออกมาแล้วไว้นบนพื้นโรงงานตามมีการผลิตก็ติดกันหลาย ๆ วัน เพราะมีวัตถุดิบป้อนโรงงานมาก จึงทำให้การทำงานของเครื่องจักรทำไม่ทัน ก็ต้องปล่อยให้ปลาเบ็ดที่ผลิตแล้วนั้นคุณภาพที่พื้นเข้าไป และยังปนกับทรายตามพื้นโรงงานอีกด้วย ปลาเบ็ดที่ผลิตได้จึงเสื่อมคุณภาพโดยเร็ว และมีคุณภาพต่ำด้วย

1.3 ปัญหาคุณภาพ

เนื่องจากวัตถุดิบที่ไซ้ผลิตปลาเบ็ดคือปลาเบ็ด ซึ่งชาวประมงมีได้ทำความสะอาด และรักษาคุณภาพให้สะอาดอยู่เสมอ ทำให้เกิดการเน่าเหม็นส่งกลิ่นไปทั่ว โดยเริ่มตั้งแต่การขนส่งปลาเบ็ดการผลิตปลาเบ็ดและการขนถ่ายปลาเบ็ดที่ผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อรอการจำหน่าย โรงงานปลาเบ็ดบางแห่งมีได้ใช้ยุงเคมีฆ่าแมลง แต่ทั้งอยู่ในเขตชุมชน ต้องมีการขนส่งปลาเบ็ดโดยผ่านแหล่งชุมชนทั้งกลิ่นเหม็นจากปลาเบ็ดและน้ำคาวปลา ซึ่งรั่วไหลออกมาขณะขนส่งผ่านแหล่งชุมชนจะส่งกลิ่นไปทั่ว และขณะทำการผลิตปลาเบ็ด กลิ่นเหม็นจากการผลิตและน้ำคาวที่ไถ่จากการบีบอัดเป็นของเสียเหลือทิ้งแล้ว ถูกปล่อยลงแม่น้ำเป็นที่รบกวนชุมชนใกล้เคียง

ปัญหาเรื่องกลิ่นนี้เป็นปัญหาหนักที่ทุก ๆ โรงงานกำลังประสบอยู่ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขให้หมดลงได้ นอกจากการขออนุญาตให้เป็นเบา มีหลาย ๆ โรงงานซึ่งต้องถูกปิดโรงงานไปเนื่องจากถูกฟ้องร้องว่าเป็นที่รบกวนแก่ชุมชนใกล้เคียง แต่อย่างไรก็ตามทางกระทรวงอุตสาหกรรมก็พยายามแก้ไขโดยให้โรงงานเปลี่ยนแปลงระบบกำจัดกลิ่นตามความเหมาะสมของแต่ละโรงงาน โดยทางกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้ออกแบบระบบกำจัดกลิ่นหลาย ๆ แบบ และให้โรงงานเปลี่ยนแปลงแก้ไขตามความเหมาะสม ซึ่งก็สามารถขจัดปัญหาเรื่องกลิ่นลงไปได้บ้าง

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นมักเกิดจากข้อผิดพลาดที่ทางรัฐบาลอนุญาตให้ทั้งโรงงานเปลี่ยนแปลงโดยไม่คำนึงถึงข้อบังคับให้สร้างระบบกำจัดกลิ่น เมื่อโรงงานถูกเรียกร้องจากประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน และถูกสั่งปิดโรงงานไปแล้ว ทางรัฐบาลก็ไม่ได้รับรองว่าจะสามารถกำจัดกลิ่นลงได้ ซึ่งเป็นภาระเสี่ยงอย่างมาก สำหรับโรงงานเปลี่ยนแปลงที่มีเงินทุนน้อยอยู่แล้ว

2. ปัญหาค้นหาการตลาด

2.1 ตลาดต่างประเทศ

เนื่องจากประมาณร้อยละกว่า 40 ของปลาบิ่นที่ผลิตได้ในประเทศต้องส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เพราะฉะนั้น อนาคตของอุตสาหกรรมปลาบิ่นของไทยจึงขึ้นอยู่กับตลาดต่างประเทศเป็นสำคัญด้วย ปัญหาต่าง ๆ ที่ประเทศไทยประสบอยู่ คือ

(1) ด้านราคาปลาบิ่น เนื่องจากราคาปลาบิ่นที่ส่งออกจะขึ้นอยู่กับราคาคาตลาดโลกเป็นสำคัญ แต่ในบางครั้งประเทศผู้ผลิตปลาบิ่นรายใหญ่ เช่น เปรู และชิลีได้ส่งปลาบิ่นออกสู่ตลาดในกลุ่มอาเซียนซึ่งเป็นตลาดปลาบิ่นของไทย ทำให้ประเทศผู้ซื้อหันไปซื้อปลาบิ่นจากประเทศคู่แข่งเหล่านั้น เนื่องจากราคาถูกกว่าและคุณภาพดีกว่า ทำให้ราคาปลาบิ่นของไทยลดลงด้วย นอกจากนี้ ผู้ส่งออกบางรายมีการตัดราคากันเอง ทำให้ราคาปลาบิ่นยิ่งลดต่ำลงและเกิดปัญหาแก่ผู้ส่งออกรายย่อย

(2) ด้านคุณภาพปลาบิ่น วัตถุประสงค์ที่ใช้ผลิตปลาบิ่นของไทยเป็นปลาหน้ากินมีไขมันน้อย จึงไม่มีปัญหาเรื่องไขมันและความชื้น แต่จะมีปัญหาเรื่องระดับโปรตีน เนื่องจากวัตถุประสงค์จะมีสิ่งอื่นปลอมปนมาก เมื่อนำไปผลิตปลาบิ่นที่ได้จึงมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน จากปัญหาค้นหาคุณภาพที่เอง ทำให้ไทยไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกขององค์การมาตรฐานสินค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากถูกกีดกันจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ เช่น เปรู และชิลี

ให้ไทยมีการปรับปรุงคุณภาพสินค้าให้ไ้มาตรฐานยิ่งขึ้น นอกจากนี้ พ่อค้าบางรายมีการปลอมปน
 สิ่งอื่น ๆ ลงไปเพื่อเพิ่มน้ำหนัก ทำให้ปลาแห้งยังมีคุณภาพต่ำลงไปอีก และปัญหาเรื่องการฉ้อฉล
 ส่งมอบในเรื่องน้ำหนัก จึงต้องมีการชั่งน้ำหนักเสียหลาย ทำให้ขาดความเชื่อถือจากประเทศผู้ซื้อ

(3) เนื่องจากตลาดปลาแห้งของไทยอยู่ในวงแคบ กล่าวคือ ตลาด
 ส่วนใหญ่จะเป็นประเทศกลุ่มอาเซียน เมื่อประเทศใดประเทศหนึ่งระงับการสั่งซื้อปลาแห้งจากไทย
 ก็จะมีส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออกและผู้ผลิตปลาแห้งของไทยด้วย

(4) ปัญหาการควบคุมการนำเข้าปลาแห้งไทยในต่างประเทศ ในการเปิด
 เลกเตอร์ออฟเครดิทแก่ผู้นำเข้าสินค้าปลาแห้ง ผู้นำเข้าต้องนำหลักฐานรับรองผู้นำเข้าที่ออกให้
 โดยหน่วยงานของรัฐบาลที่ทำหน้าที่ควบคุมการนำเข้ามาเป็นหลักฐานในการเปิด L/C ทั้งนี้
 บางประเทศที่ใช้เวลานานในการเปิด L/C จนบางครั้งผู้ส่งออกของไทยไม่สามารถรอได้ ต้องทำ
 การส่งมอบให้ลูกค้าในประเทศอื่น ๆ แทน

(5) ความไม่แน่นอนในนโยบายของรัฐบาลประเทศผู้ซื้อ ซึ่งเคยมีตัวอย่าง
 คือประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศผู้ซื้อรายใหญ่ของไทย ระงับการสั่งซื้อปลาแห้งจากไทย
 เนื่องจากมีการจัดสรรโควตาให้แก่ผู้นำเข้ารายใหม่ ทำให้ปลาแห้งที่ส่งไปของค้างสต็อกระหว่าง
 ทาง และต้องส่งกลับมา ทำให้เกิดการสูญเสียแก่ผู้ส่งออกของไทยเป็นอย่างมาก

(6) ปัญหาเรื่องการกำหนดมาตรฐานการส่งออก ซึ่งรัฐบาลกำลัง
 ดำเนินการอยู่ แต่ยังไม่บังคับใช้ ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่อุตสาหกรรมปลาแห้งในประเทศ คือ
 ทำให้มาตรฐานปลาแห้งของไทยมีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือของตลาดต่างประเทศ และสามารถขยาย
 ตลาดต่างประเทศได้ แต่เป็นปัญหาสำคัญสำหรับโรงงานปลาแห้ง เพราะเป็นเรื่องยากที่จะกระทำ
 ได้ เนื่องจากโครงสร้างการจับปลาของไทยกับต่างประเทศไม่เหมือนกัน วัตถุดิบของไทย
 เป็นปลาหนักมีสิ่งอื่นปลอมปนมาก ทำให้คุณภาพที่ผลิตไม่ได้ตามมาตรฐาน

2.2 ตลาดภายในประเทศ

อุตสาหกรรมปลาแห้งเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับวงจรระหว่าง
 ชาวประมง โรงงานผลิตปลาแห้ง และโรงงานผลิตอาหารสัตว์ ซึ่งจะคงพึ่งพากันอย่างแยกไม่ออก
 ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่ปัญหาสำคัญสำหรับตลาดภายในประเทศ คือ

(1) ราคาปลาปน เนื่องจากผลผลิตปลาปนมีเพียงพอใช้ภายในประเทศ ปลาปนจึงเป็นตลาดของผู้ซื้อ กล่าวคือ โรงงานผลิตอาหารสัตว์เป็นผู้ตรวจสอบโปรตีน และกำหนดราคาตามระดับโปรตีน โดยที่โรงงานปลาปนไม่มีอำนาจต่อรองใด ๆ นอกจากนี้ ผู้ซื้อ มักจะกำหนดราคาปลาปนโดยพิจารณาจากราคาปลาปนในตลาดโลก และราคาจากตัวเหลือง ทำให้ราคาปลาปนภายในประเทศเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และบางครั้งราคาก็ต่ำมาก เป็นเหตุให้ โรงงานปลาปนต้องประสบปัญหาในการขาดทุนทุกครั้งที่มีการลดราคาข้าวสาลีปลาปน เนื่องจาก ผู้ซื้อไม่ไต่ค้ำจนถึงต้นทุนการผลิต และราคาวัตถุดิบที่โรงงานปลาปนรับซื้อจากชาวประมง เมื่อ เป็นเช่นนี้ผู้ผลิตปลาปนก็ต้องลดราคาข้าวสาลีปลาปนในราคาที่ต่ำลง ผู้ที่เดือดร้อนที่แท้จริง คือ ชาวประมง

สาเหตุที่ราคาปลาปนตกต่ำอีกประการหนึ่ง คือ โรงงานปลาปนบางโรงงานมีการ สกัดออกสินค้าไว้เพื่อรอการจำหน่ายเมื่อปลาปนขาดแคลน และจะจำหน่ายในราคาสูง แต่เมื่อถึง เวลาที่ต้องระบายสินค้าออก ความต้องการปลาปนในตลาดมีน้อย ซึ่งอาจจะเนื่องจากมีผู้เลี้ยง สัตว์น้อยลง หรือเนื่องจากสาเหตุใดก็ตามแต่ ทำให้ราคาปลาปนลดต่ำลง

(2) คุณภาพปลาปน เนื่องจากคุณภาพปลาปนไทยต่ำกว่ามาตรฐานสากล ทั้งยังมีสิ่งปนปลอมปนด้วย ทำให้ผู้ซื้อสามารถลดราคาข้าวสาลีได้ และถ้าคุณภาพต่ำเกินไป ผู้ใช้ก็จะ หันไปใช้จากตัวเหลืองทดแทนได้ หรือสั่งซื้อปลาปนจากต่างประเทศ ซึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต ปลาปน

(3) ช่องทางการจำหน่าย การจำหน่ายปลาปนส่วนใหญ่จะจำหน่าย โดยผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งมีฐานอำนาจสูงทั้งทางด้านการเงินและอำนาจในการกำหนดปริมาณ การรับซื้อ ทั้งยังสามารถลดราคาข้าวสาลีได้ ทำให้ทั้งผู้ผลิต และเกษตรกรต้องประสบปัญหา คือ ผู้ผลิตต้องจำหน่ายปลาปนในราคาต่ำ แต่เกษตรกรต้องซื้อในราคาที่สูง ในบางครั้งพ่อค้าคนกลาง จะมีการสกัดสินค้าไว้เพื่อรอการจำหน่าย เมื่อขาดแคลนก็เลย จึงสามารถปรับราคาปลาปนให้สูงขึ้น ได้

(4) ปัญหาเรื่องหาแหล่งระบายสินค้าไม่ได้ เนื่องจากโรงงานผลิต อาหารสัตว์ มักจะเลือกซื้อปลาปนที่มีคุณภาพดี คือโปรตีนร้อยละ 60 ทำให้ปลาปนคุณภาพต่ำ จำหน่ายไม่ออก ต้องสกัดสินค้าไว้ในโกดังเป็นการเพิ่มต้นทุนอย่างหนึ่ง

(5) ปัญหาเรื่องการนำเข้าปลาปนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะโรงงาน

ผลิตภัณฑ์สัตว์ขนาดใหญ่ จะมีการนำเข้าปลาปนจากต่างประเทศ เมื่อราคาปลาปนในต่างประเทศลดต่ำลงมาก ทำให้ราคาปลาปนในประเทศลดต่ำลงด้วย และเหลือค้างสต็อกไว้มาก

(6) ปัญหาเนื่องจากมีสินค้าที่ไร้ทดแทนปลาปนได้ เนื่องจากปลาปนเป็นอาหารจำพวกโปรตีน ที่มีสารอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของสัตว์ จึงเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตอาหารสัตว์ แต่เนื่องจากมีความไม่แน่นอนทั้งราคา คุณภาพ และปริมาณ ประกอบกับทางโรงงานผลิตอาหารสัตว์ มีการคำนวณสูตรอาหารสัตว์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งคำนวณแบบ Least Cost Formulation เพื่อให้ต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ต่ำสุด และมีคุณภาพครบถ้วนตามความต้องการของสัตว์เลี้ยง และเพื่อให้การเลี้ยงสัตว์เสียค่าใช้จ่ายกานอาหารสัตว์ต่ำสุดด้วยวิธีนี้จึงเป็นไปได้ที่จะบังคับให้สูตรอาหารสัตว์ใช้วัตถุดิบในอัตราส่วนที่แน่นอนเสมอไป จึงมีการใช้สินค้าทดแทนกัน สินค้าที่ไร้ทดแทนปลาปนได้ คือกากถั่วเหลือง เนื่องจากมีระดับโปรตีนที่ใกล้เคียงกัน แต่ก็ไม่สามารถไร้ทดแทนทั้งหมดได้ เนื่องจากในปลาปนมีสาร UGF ซึ่งเป็นสารช่วยเร่งในการเจริญเติบโตซึ่งในวัตถุดิบชนิดอื่นไม่มี และนอกจากนี้ ยังมีกรคอมมิโน และวิตามินบีอย่างครบถ้วนทุกชนิด จากการที่มีสินค้าที่ไร้ทดแทนปลาปนได้นี้เอง ทำให้มีผลกระทบต่อปริมาณความต้องการใช้และราคาปลาปนในประเทศ กล่าวคือ เมื่อมีการใช้กากถั่วเหลืองทดแทนปลาปนอัตราส่วนของปลาปนในการผลิตอาหารสัตว์ก็ลดลง ทำให้ปลาปนมีปริมาณมากเกินความต้องการราคาก็จะลดต่ำลงในที่สุด

3. ปัญหาการบริหาร

นโยบายรัฐบาลบางประการ ก่อให้เกิดปัญหาแก่โรงงานปลาปน คือ

3.1 การกำหนดมาตรฐานการส่งออกในเรื่องคุณภาพ เพื่อช่วยให้ไทยสามารถขยายตลาดต่างประเทศได้ในอนาคต แต่เป็นปัญหาใหญ่สำหรับโรงงาน เนื่องจากเป็นเรื่องยากที่จะกระทำได้ แม้ว่าปลาปนไทยจะมีระดับโปรตีนต่ำ แต่การจำหน่ายกลับได้ราคาสูง เนื่องจากมีความสดมากกว่า คือผลิตเสร็จก็ออกจำหน่ายเลย รวมทั้งมีกรคอมมิโนครบสมบูรณ์

3.2 การอนุญาตให้ตั้งโรงงานปลาปนมากเกินไป เนื่องจากโรงงานปลาปนมีมากเกินความต้องการ แต่วัตถุดิบมีจำกัด ทำให้โรงงานต่าง ๆ ต้องแย่งกันซื้อวัตถุดิบ

¹ การคำนวณสูตรอาหารสัตว์โดยใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้ต้นทุนอาหารสัตว์ต่ำสุด

เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ รัฐก็ออกกฎหมายห้ามการเพิ่มหรือขยายกำลังผลิตปลาป่น ทำให้เกิดผลเสียหายแก่โรงงานปลาป่นขนาดเล็ก ซึ่งไม่สามารถเพิ่มกำลังผลิตได้เมื่อเครื่องจักรเกิดชำรุดเสียหาย

3.3 รัฐบาลไม่มีการประกันราคาปลาป่น ราคาจึงถูกกำหนดโดยผู้ซื้อซึ่งมีฐานอำนาจสูง โดยที่ทางโรงงานปลาป่นไม่สามารถต่อรองได้

แต่ในทางปฏิบัติทำได้ยาก เนื่องจาก โรงงานปลาป่นมีจำนวนมาก ผลผลิตมีเกินพอ ทำให้ไม่สามารถกำหนดมาตรฐานที่แน่นอนของปลาป่นได้ เพราะ แต่ละโรงงานใช้เครื่องจักรในการผลิตและวัตถุดิบป้อนโรงงานที่มีลักษณะไม่เหมือนกัน นอกจากนี้ผลผลิตปลาป่นมีไม่สม่ำเสมอและเป็นสินค้าที่ควบคุมไม่ได้ เสียหายง่ายเพราะมีความชื้น

3.4 รัฐบาลไม่ช่วยหาตลาดต่างประเทศให้ เนื่องจากตลาดปลาป่นในประเทศไทยร้อยละ 90 เป็นประเทศในกลุ่มอาเซียน ซึ่งจัดเป็นตลาดในวงแคบ และจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้ผลิตปลาป่นในประเทศได้ ในกรณีที่ประเทศไทยประเทศหนึ่งระงับการสั่งซื้อ

4. ปัญหาด้านเงินทุน

โรงงานปลาป่นมักมีปัญหาเรื่องเงินทุนหมุนเวียนมีน้อย ขาดสภาพคล่องเนื่องมาจาก

4.1 ผู้ประกอบการต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก เช่น ค่าวัตถุดิบ เชื้อเพลิง ไฟฟ้า ค่าแรงงาน และค่าขนส่ง ใต้อุปกรณ์เป็นจำนวนมาก มีผลทำให้โรงงานปลาป่นได้รับความกระทบกระเทือนในการบริหาร คือ ถ้าโรงงานใดต้องการรักษาสภาพการผลิตไว้คงเดิม ก็จะต้องหาแหล่งเงินทุนมาเพื่อใช้ในการหมุนเวียนมากขึ้น ก็จะต้องประสบปัญหาเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่สูง แต่ถ้าหาแหล่งเงินทุนไม่ได้ ก็ต้องลดการผลิตลง หรือซื้อวัตถุดิบให้น้อยลง ก็จะกระทบกระเทือนกับชาวประมงทั้งทางด้านการปริมาณรับซื้อและราคา

4.2 ธนาคารพาณิชย์ต่างๆมีนโยบายงดสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการประมง และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเล็งเห็นว่าธุรกิจนี้เป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง และมีอนาคตไม่แน่นอน ก่อให้เกิดผลเสียกับผู้ประกอบอาชีพประมง และอาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง คือโรงงานปลาป่น

4.3 โรงงานปลาป่นต้องแบกภาระดอกเบี้ยทางการตลาด เนื่องจากการรับซื้อปลาแปดจากชาวประมง ต้องชำระเงินล่วงหน้าหรือจ่ายเป็นเงินสดทันที แต่ในการจำหน่ายปลาป่นต้องรอผลการวิเคราะห์โปรตีนประมาณ 2 อาทิตย์ จึงจะได้รับการชำระเงิน

5. ปัญหาต้นทุนแรงงาน

คนงานในโรงงานปลาบับส่วนใหญ่ เป็นคนงานประเภทรับค่าจ้างรายวัน เนื่องจากงานในโรงงานเป็นงานค่อนข้างหนัก และสิ่งแวดล้อมในการทำงานไม่สู้ดีนัก ค่าจ้างแรงงานจึงค่อนข้างสูง นอกจากนี้ มีการเข้าออกเปลี่ยนงานอยู่เสมอ ทำให้ขาดความชำนาญงาน การปฏิบัติงานล่าช้าไม่เต็มที่ และมีการชกตแกลนคนงานเป็นครั้งคราว เช่นในฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งโรงงานไม่อาจหาคนงานแทนได้ทันพ่วงที โดยเฉพาะในภาคใต้ ซึ่งมีโรงงานปลาบับมากที่สุด ถึง 55 โรงงาน และประสบปัญหาเรื่องแรงงานมากที่สุด เนื่องจากราษฎรไม่นิยมทำงานในโรงงานปลาบับ เพราะมีอาชีพอื่นที่ทำรายได้ดีกว่า เช่น กรีดยาง

6. ปัญหาอื่น ๆ เช่นปัญหาเรื่องโจรผู้ร้าย การเรียกร้องค่าคุ้มครอง และสำหรับบางโรงงานประสบปัญหาเรื่องไม่มีไฟฟ้าใช้ เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากแหล่งชุมชนมาก ต้องใช้เครื่องปั่นไฟฟ้า ทำให้ไม่สะดวกในการผลิต

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมปลาบับ

1. ด้านการผลิต

1.1 เนื่องจากวัตถุดิบมักจะมีคุณภาพต่ำ จึงควรจะต้องมีการควบคุมเรื่องคุณภาพให้มากยิ่งขึ้น หากวัตถุดิบสกปรกหรือเป็นปลาที่เน่าแล้ว ผู้ซื้อหรือโรงงานปลาบับไม่ควรรับซื้อ ทั้งนี้ เพื่อชาวประมงจะได้ให้ความเอาใจใส่ดูแลปลาเบ็ดให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

1.2 โรงงานปลาบับควรคำนึงถึงการช่วยตัวเองให้มากที่สุด เช่น การปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต การลดต้นทุนต่าง ๆ ตลอดจนการเพิ่มคุณภาพโปรตีนโดยการคัดเลือกวัตถุดิบ หรือถึงยุคให้มีการปรับปรุงปลาเบ็ดให้สดและสะอาด เพื่อการผลิตปลาบับที่มีคุณภาพสูง และราคาจะสูงขึ้น

1.3 สร้างระบบประกันราคาปลาเบ็ดโดยกำหนดคุณภาพปลาเบ็ดตามความสด ซึ่งสามารถทำได้โดยความร่วมมือของโรงงานปลาบับ สมาคมประมง ส่วนราชการของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งจะให้ประโยชน์ คือ

- (1) ช่วยชาวประมงให้จำหน่ายปลาเบ็ดได้ในราคาสูง

(2) ช่วยเหลือโรงงานปลาป่นให้ได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพดี เพื่อการผลิตปลาป่นที่มีคุณภาพสูง

(3) เพื่อปรับปรุงคุณภาพอาหารสัตว์ให้ดีขึ้น เหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศ และส่งออก

แต่ในทางปฏิบัติทำได้ยาก เนื่องจาก เรือประมงมีจำนวนมากไม่สามารถควบคุมได้ ต้นทุนในการดูแลรักษาไม่คุ้มกับราคาปลาเบ็ดที่จำหน่ายได้ และชาวประมงเห็นว่า ถึงแม้ว่าจะรักษาคุณภาพปลาเบ็ดให้ดี แต่ราคาปลาเบ็ดก็มีได้เพิ่มสูงขึ้น

1.4 เพื่อแก้ปัญหาวัตถุดิบขาดแคลน เห็นควรให้รัฐบาลต้องอนุรักษ์สัตว์น้ำให้มีความสมบูรณ์ในน่านน้ำไทยตลอดไป โดยใช้มาตรการอย่างเข้มงวด เช่น การห้ามลึกลอบวางระเบิดปลา การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ รวมทั้งการควบคุมการจับปลาบางชนิด พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาและสถานที่การจับปลาโดยใช้วนลาก ให้เป็นอำนาจของกรมประมงในการควบคุมดูแล แต่ในทางปฏิบัติทำได้ยาก เนื่องจากเรือประมงมีจำนวนมากไม่สามารถควบคุมได้ทั่วถึง

1.5 หาผู้ทางในการนำเชื้อเพลิงที่มีราคาถูก เช่น ถ่านหินหรือแก๊สมาใช้แทนไม้ฟืน ซึ่งนับวันจะหาได้ยากและมีราคาแพงขึ้น เป็นปัญหาสำคัญของโรงงานปลาป่นอยู่ในขณะนี้

1.6 ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เรื่องกลิ่นจะเป็นปัญหาใหญ่ที่สุด การจะทำให้โรงงานปลาป่นไม่มีกลิ่นได้ร้อยเปอร์เซ็นต์คงไม่ใช่เรื่องที่กระทำได้ง่ายนัก ดังนั้นควรจะมีการบังคับให้โรงงานทำลายน้ำเสียที่ได้จากการบีบอัด ประกอบกับการล้างทำความสะอาดเครื่องโดยละเอียดทุกวัน อย่าปล่อยให้โปรตีนที่ตกค้างอยู่มีโอกาสเน่าได้ กลิ่นเหม็นเน่าก็จะบรรเทาลงได้บ้าง จากการศึกษาที่กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม บังคับให้โรงงานปลาป่นต้องใช้เครื่องกำจัดกลิ่นนั้น สำหรับโรงงานที่อยู่ในแหล่งชุมชน การบังคับให้โรงงานปลาป่นต้องใช้เครื่องกำจัดกลิ่นนั้นเห็นสมควรยิ่ง แต่ถ้าโรงงานใดที่อยู่ห่างไกลออกไป กลิ่นก็มีได้ครบถ้วนประชาชน ก็ควรจะมีการผ่อนผันบ้าง นอกจากนี้ ไม่ควรให้มีการตั้งโรงงานในทำเลที่ไม่เหมาะสม เช่น อยู่ห่างไกลแม่น้ำจนยากแก่การทำความสะอาดโรงงาน ต้องคูทิศทางลม สภาพน้ำ แหล่งชุมชน และก่อนที่จะมีการตั้งโรงงาน ควรที่หน่วยงานของทางราชการที่เกี่ยวข้องต้องให้คำปรึกษาและตรวจตราอย่างใกล้ชิด เพื่อที่โรงงานที่สร้างขึ้นมาจะก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะน้อยที่สุด

1.7 เนื่องจากต้นทุนการผลิตปลาป่นของไทยสูงกว่าของต่างประเทศ จึงทำให้ราคาปลาป่นสูงกว่าของต่างประเทศ เพราะฉะนั้น เพื่อแก้ปัญหาในระยะยาว ควรจะมีการศึกษาอย่างละเอียดถึงวิธีการที่จะลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งจะช่วยให้ราคาลดต่ำลง แต่ได้กำไรคุ้มค่า และสามารถขยายตลาดต่างประเทศได้ด้วย

2. กานการตลาด

2.1 พยายามปรับปรุงระบบการซื้อขายและพุงราคาปลาป่น ก็เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมแก่โรงงานปลาป่นทั้งในกานการกำหนดราคา คุณภาพ และการตลาด ทั้งในและนอกประเทศ คือ

(1) ให้สมาคมปลาป่นในฐานะผู้ผลิตเป็นผู้กำหนดราคาปลาป่น โดยกำหนดราคาปรับซื้อ ณ ตลาดกรุงเทพฯ เป็นเกณฑ์

(2) ให้สมาคมปลาป่นร่วมมือกับหน่วยงานของทางราชการที่เกี่ยวข้องในการเป็นหน่วยงานกลางในการตรวจสอบคุณภาพปลาป่น โดยได้รับความเห็นชอบจากโรงงานผลิตอาหารสัตว์ด้วย

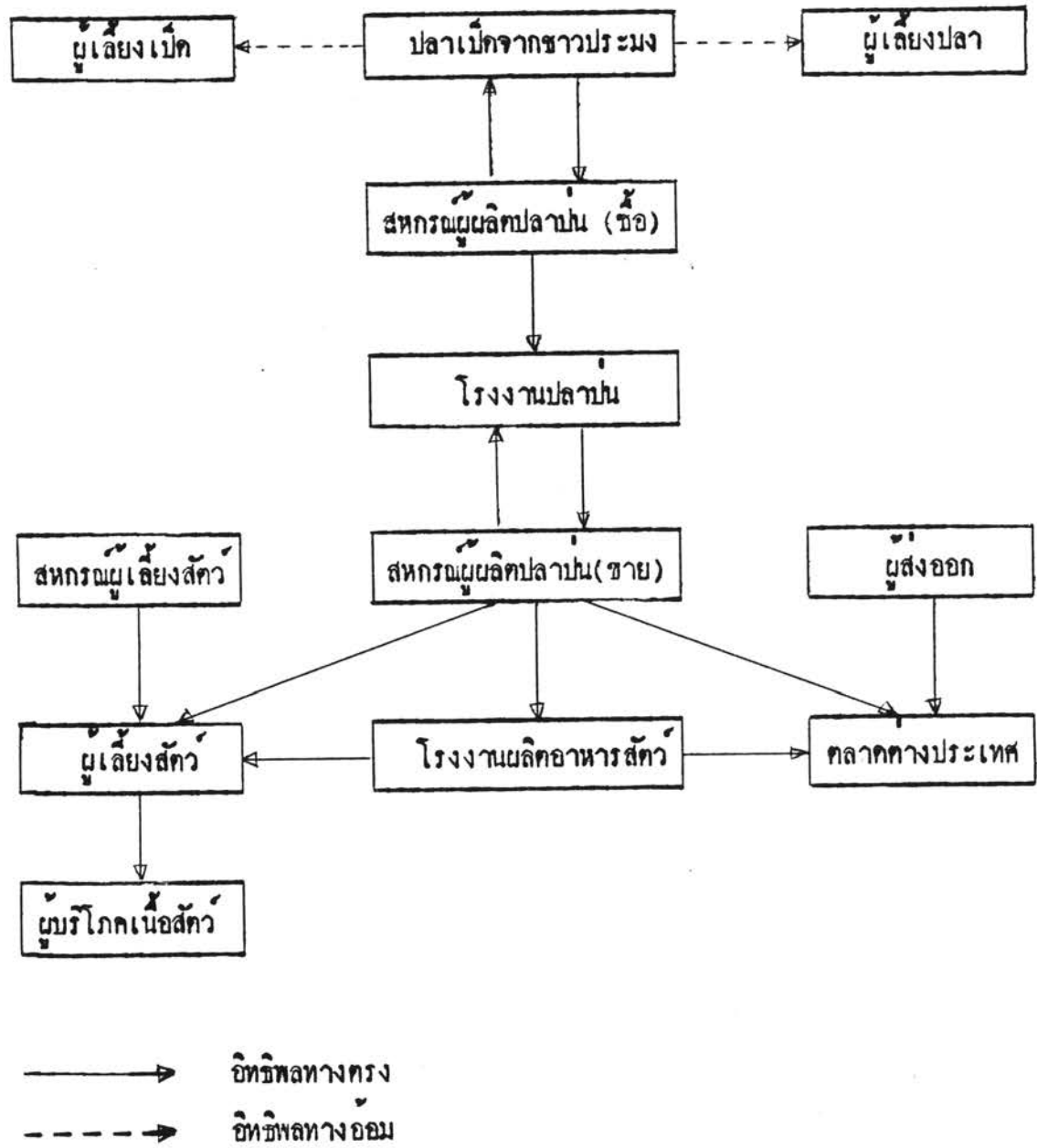
แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีหลักการใดที่จะนำมาประยุกต์ใช้ได้

2.2 ควรพยายามลดขั้นตอนทางการตลาดให้สั้นลง เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรทั้งหลายโดยให้สมาคมปลาป่นเป็นหน่วยงานกลางในการติดต่อซื้อขายระหว่างโรงงานผลิตปลาป่นและเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกร เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์ให้แก่เกษตรกร เป็นการช่วยให้เกษตรกรซื้อปลาป่นคุณภาพดี ไม่มีการปลอมปนอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เลี้ยงสัตว์ ทั้งยังเป็นการตัดทอนการค้ากำไรเกินควรของพ่อค้าคนกลางด้วย

2.3 ให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ปลาป่นประจำจังหวัดที่มีโรงงานปลาป่น เพื่อจะได้ร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้ผลิตปลาป่น โดยสหกรณ์จะเป็นผู้รับซื้อและจัดจำหน่ายให้แก่ผู้เลี้ยงสัตว์โดยตรง และรวมสหกรณ์ทุกจังหวัดเป็นชุมนุมสหกรณ์ผู้ผลิตปลาป่นแห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อประสานงานและสร้างอำนาจต่อรอง ราคัปลาป่นจะถูกลง ควบคุมให้มีประสิทธิภาพโดยสหกรณ์ (รูปที่ 10)

แต่ในทางปฏิบัติทำได้ยาก กล่าวคือสหกรณ์จะต้องมีจุดรับซื้อและจำหน่ายปลาป่นกระจายไปทั่วในแหล่งที่มีโรงงานปลาป่น เพื่อให้ผู้ผลิตสามารถจำหน่ายปลาป่นได้ง่าย ซึ่งต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนมาก

รูปที่ 10 แสดงระบบการตลาดของอุตสาหกรรมปลาบ่น เมื่อตั้งสหกรณ์ผู้ผลิตปลาบ่น

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตปลาบ่นไทย

2.5 สำหรับปัญหาการค้าการส่งออกปลาป่นไปยังต่างประเทศ ควรจะให้มีการกำหนดมาตรฐานในการส่งออก คือ ผู้ที่จะส่งออกทุกรายต้องได้รับหนังสือรับรองแหล่งผลิตที่เป็นโรงงานปลาป่นจากสมาคมปลาป่นก่อน และให้ผู้ส่งออกทุกรายต้องทำการตรวจสอบคุณภาพเพื่อการออกหนังสือรับรองทุกครั้งที่มีการส่งออก ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการปลอมปนสินค้าซึ่งส่งออกไม่ตรงตามคุณภาพที่ได้ชื่อไว้และสร้างความเชื่อถือให้กับลูกค้าในต่างประเทศที่จะทำการติดต่อซื้อขายปลาป่น

2.6 สมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทยควรพยายามควบคุมคุณภาพปลาป่นของโรงงานปลาป่นเอง เพื่อจะได้สามารถขยายตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติการจะควบคุมนั้นอาจทำได้ยาก เนื่องจากแต่ละโรงงานใช้เครื่องจักรในการผลิตไม่เหมือนกัน และแหล่งวัตถุดิบที่ป้อนโรงงานก็มีทำเลที่ตั้งใกล้ไกลต่างกันด้วย

2.7 การรักษาสัญญาข้อตกลงระหว่างประเทศคู่ค้า เนื่องจากกระบวนการนำเข้าปลาป่นโดยผ่านนายหน้าเป็นที่ยอมรับในตลาดการค้า ดังนั้น ผู้ส่งออกของไทยจึงควรรักษาสัญญาหรือข้อตกลงที่ได้ให้ไว้แก่บริษัทนายหน้าประเทศคู่ค้า เพราะอย่างน้อยบริษัทนายหน้าเหล่านี้ย่อมมีรัฐสภาพลาคสินค้าปลาป่นในต่างประเทศ และในขณะเดียวกันก็ต้องรักษาชื่อเสียงของคนให้เป็นที่เชื่อถือในบรรดาลูกค้าปลาป่นด้วยกัน

3. กานรัฐบาล

การกำหนดนโยบายในกานต่างๆของรัฐบาล ควรจะได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมปลาป่นอย่างมาก

3.1 ผลสืบเนื่องจากวิกฤตการณ์ภาวะปลาเบ็ดและปลาป่นตกต่ำอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. 2524 ทำให้ชาวประมงและโรงงานผลิตปลาป่นได้เรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล เมื่อได้พิจารณาถึงปัญหาราคาตกต่ำที่เกิดขึ้นแล้ว สรุปได้ว่า น่าจะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากคุณภาพเป็นสำคัญ เพราะในการกำหนดราคาซื้อขายปลาป่นนั้น ถือเอาระดับโปรตีนเป็นหลัก โดยเฉพาะการซื้อขายในตลาดต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีสิ่งปลอมปนจำพวกเปลือกหอย ฝุ่น ทราย ผสมอยู่ในอัตราสูง สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการขยายตลาดต่างประเทศ ดังนั้น ทางการจึงเห็นสมควรให้มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพปลาป่นที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

โดยกระทรวงพาณิชย์ได้มอบหมายให้สำนักงานมาตรฐานสินค้าเป็นผู้พิจารณาสรุปภาวะการณ์ของปลาป่น โดยศึกษาข้อมูลจากสภาพการผลิตของโรงงาน ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงมาตรฐานของต่างประเทศ และแนวรายนมาตรฐานปลาป่นขององค์การมาตรฐานระหว่างประเทศด้วย และนำเสนอต่อคณะกรรมการมาตรฐานสินค้า คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าได้ประชุมพิจารณาเห็นชอบให้ดำเนินการกำหนดปลาป่นเป็นสินค้ามาตรฐาน และได้พิจารณาร่างมาตรฐานปลาป่นแล้ว โดยกำหนดให้แบ่งมาตรฐานปลาป่นเป็น 3 ชั้นคือ ปลาป่นชั้น 1 ชั้น 2 และชั้น 3 แต่ละชั้นจะมีสัดส่วนของโปรตีน ไขมัน กาก ความชื้น เกลือ เถ้า และเถ้าที่ไม่ละลายในกรดในสัดส่วนที่แตกต่างกัน แต่ยังมีได้ระบุไว้ประกาศใช้ที่แน่นอน เพราะทางสมาคมผู้ผลิตปลาป่นไทยขอยืมเวลาในการประกาศใช้ออกไปก่อน

การกำหนดมาตรฐานปลาป่นจะมีทั้งข้อดีและข้อเสียคือ

(1) ข้อดี คือช่วยเสริมอำนาจในการแข่งขันให้กับปลาป่นของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะการณ์ปัจจุบันที่ประเทศคู่แข่งชั้น โดยเฉพาะ เปปรู เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในตลาดเอเชีย

(2) ข้อเสีย คือการส่งออกปลาป่นทางภาคใต้โดยผ่านทางสะเทาะ ปากังเบซาร์ และปัตตานีนั้น ปริมาณการส่งออกในแต่ละครั้งมีจำนวนไม่มาก เพราะเป็นการติดต่อกับซื้อขายระหว่างโรงงานผู้ผลิตกับฟาร์มเลี้ยงสัตว์ในต่างประเทศโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง เมื่อมีการกำหนดมาตรฐานปลาป่นแล้วผู้ส่งออกก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ทำให้ลดความคล่องตัวในการส่งออก และการมีมาตรฐานปลาป่นในขณะที่ชาวประมงของไทยไม่สามารถจับปลาเป็ดที่มีคุณภาพมาสนองแก่โรงงานผู้ผลิตปลาป่นได้ อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการประมง ตลอดจนการผลิต และการค้าปลาป่น

3.2 รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้ส่งปลาป่นไปจำหน่ายในต่างประเทศ เนื่องจากปริมาณปลาป่นที่ผลิตได้มีมากกว่าความต้องการใช้ในประเทศ โดยการลดอากรขาออกสำหรับปลาป่น เมื่อมิถุนายน พ.ศ. 2524

3.3 รัฐบาลควรหาทางขยายตลาดปลาป่นในต่างประเทศให้เพิ่มขึ้น ทั้งตลาดเก่าคือประเทศในกลุ่มอาเซียน และตลาดใหม่เพื่อรองรับผลผลิตส่วนเกิน แต่เนื่องจากปลาป่นเป็นสินค้าที่มีผลผลิตเกินพอ ปริมาณการผลิตไม่แน่นอนตลอด และต้นทุนในการผลิตสูงกว่าของต่างประเทศ ทำให้การขยายตลาดต่างประเทศเป็นไปได้ยาก

3.4 ควรให้มีการเจรจาระหว่างรัฐบาลของประเทศผู้ซื้อในกลุ่มอาเซียน และ รัฐบาลไทยเกี่ยวกับให้มีการลดอัตราภาษีการนำเข้าปลาปนจากประเทศไทย หรือควมเว้นการเก็บ ภาษี เพื่อเป็นการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของประเทศกลุ่มสมาชิก ทั้งนี้ ก็เพื่อ

(1) ช่วยให้สามารถขยายตลาดปลาปนได้กว้างขึ้น และให้มีการสั่งซื้อ ปลาปนจากไทยมากขึ้น

(2) เป็นการเพิ่มทุนรายได้แก่ประเทศ

(3) สร้างความมั่นคงทางตลาดให้กับสินค้าปลาปนไทยในกลุ่มอาเซียน

3.5 รัฐบาลควรสร้างภาวะการแข่งขันในตลาดผู้ซื้อให้มากขึ้น เพื่อให้โรงงาน ปลาปนสามารถจำหน่ายปลาปนได้ในราคาที่สูงขึ้น และเป็นธรรม เช่น ส่งเสริมให้มีโรงงานผลิต อาหารสัตว์เพิ่มขึ้น

3.6 รัฐบาลควรจะติดต่อกับสถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อขอเงินในการรับช่วงซื้อค้ำสัญญาใช้เงิน เพื่อให้โรงงานผลิตอาหารสัตว์ (โดยเฉพาะโรงงาน ขนาดเล็ก) ซื้อปลาปนได้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ราคาปลาปนเพิ่มสูงขึ้น

3.7 เพิ่มอัตราภาษีการนำเข้าจากถั่วเหลือง เพื่อที่จะให้ผู้ซื้อหันมาใช้ปลาปน มากขึ้น และไม่สามารถใช้จากถั่วเหลืองเป็นตัวแทนการรับซื้อปลาปน แต่อย่างไรก็ตามก็ควรที่จะ ศึกษาผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง คือ

(1) ผู้ผลิตปลาปน การขึ้นภาษีการนำเข้าจากถั่วเหลือง จะส่งผลให้ ราคานำเข้าจากถั่วเหลืองซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สามารถใช้ทดแทนปลาปนสูงขึ้น ทำให้ผู้ผลิตอาหารสัตว์ จำนวนหนึ่ง อาจจะเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการผลิตอาหารสัตว์ของตนเสียใหม่ โดยหันมาใช้ปลาปน เพิ่มขึ้น อันจะเป็นการเพิ่มความคงการในตลาดปลาปน แนวโน้มราคาปลาปนอาจจะเพิ่มขึ้น และมีผลต่อเนื่องไปถึงราคาการรับซื้อปลาปนอีกด้วย

(2) ผู้ผลิตน้ำมันพืชและชาวไร่อั่วเหลือง การขึ้นภาษีนำเข้าจากถั่วเหลือง จะทำให้ผู้ผลิตน้ำมันพืชสามารถจำหน่ายจากถั่วเหลืองที่เหลือจากการสกัดน้ำมันพืชได้ในราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากราคาจากถั่วเหลืองจากการนำเข้าที่สูงขึ้นเช่นเดียวกัน และการจำหน่ายจากถั่วเหลือง ในราคาที่สูง ทำให้ผู้ผลิตน้ำมันพืชสามารถลดต้นทุนการผลิตน้ำมันพืชได้ ซึ่งอาจจะนำไปสู่การลดลง ของราคาน้ำมันพืช ในทำนองเดียวกัน ชาวไร่อั่วเหลืองก็อาจจะจำหน่ายผลผลิตถั่วเหลืองของตน

ได้ในราคาที่สูงขึ้น แต่การเพิ่มภาษีการนำเข้ากากถั่วเหลืองไม่น่าจะทำให้ปริมาณการนำเข้ากากถั่วเหลืองลดลง เนื่องจากยังมีการขาดแคลนกากถั่วเหลืองในประเทศอีกมาก

(3) โรงงานผลิตอาหารสัตว์ การเพิ่มอัตราภาษีการนำเข้ากากถั่วเหลืองอาจทำให้ต้นทุนกากถั่วเหลืองสูงขึ้น ราคาอาหารสัตว์ในประเทศก็จะสูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลที่ตามมาคือผู้บริโภคของบริโภคเนื้อสัตว์ในราคาที่สูงขึ้น

3.8 ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน รัฐควรให้ความช่วยเหลือโดยให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ประกอบการในรูปของการขาดลดทิวสัญญาใช้เงิน ซึ่งปัจจุบันสมาคมกำลังดำเนินการอยู่ โดยเงินทุนส่วนหนึ่งทางสมาคมจะจัดสรรให้แก่โรงงานปลาป่นเพื่อรับซื้อปลาเบ็ดจากชาวประมง การจัดสรรจะพิจารณาจากกำลังการผลิต และผลผลิตในปีที่ผ่านมาของแต่ละโรงงาน และเงินส่วนที่เหลือจะจัดสรรให้แก่สหกรณ์ผู้ผลิตปลาป่นเพื่อใช้ในการหมุนเวียนรับซื้อปลาป่นจากสมาชิก เพื่อช่วยพยุงราคาปลาป่นจากวิธีการนี้จะให้ประโยชน์แก่โรงงานปลาป่น คือ

- (1) ลดภาระดอกเบี้ยให้กับผู้ผลิตปลาป่น ให้สามารถให้สินเชื่อกับแม่ชาวประมงต่อไปได้
- (2) ทำให้เพิ่มวงเงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อปลาเบ็ดจากชาวประมงได้สม่ำเสมอ และในราคาที่ยุติธรรม
- (3) สร้างความคล่องตัวในการดำเนินกิจการ

3.9 ชาวประมง ผู้ผลิตปลาป่น ผู้ผลิตอาหารสัตว์ และผู้เลี้ยงสัตว์ ควรรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลที่แท้จริง เพื่อใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ โดยมีหน่วยงานของรัฐบาลเป็นผู้ประสานงาน และช่วยเหลือในการวางหลักเกณฑ์บางอย่าง

3.10 รัฐควรกำหนดนโยบายห้ามตั้งหรือขยายโรงงานปลาป่นเฉพาะท้องถิ่น โดยมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาค้นคว้าอย่างใกล้ชิด

อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดทุนตกต่ำหรือปัญหาค่าอื่น ๆ ก็ตาม ไม่ควรมองและแก้ปัญหาเพียงจุดเดียว เพราะอาจจะเกิดผลกระทบที่ออกสู่สาขารวมอื่นที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาค่าอื่น ๆ ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแก้ปัญหาควรแก้ไขให้ครบวงจร เพื่อที่จะสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมปลาป่นซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศ

ทั้งหมด ทั้งยังทำรายได้ให้ประเทศมีหลายร้อยล้านบาท ให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้
ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงอุตสาหกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น อุตสาหกรรมประมง อุตสาหกรรม
ผลิตอาหารสัตว์ และผู้เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น